

Відділ освіти виконавчого комітету Бердянської міської ради
**КЛУБ ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ
«ЗОРЯНИЙ»**

**Методична розробка
«Залучення дітей до процесу
активного самопізнання в ході
гурткових занять»**

**м. Бердянськ
2012**

**Методична розробка
«Залучення дітей до процесу
активного самопізнання в ході
гурткових занять»**

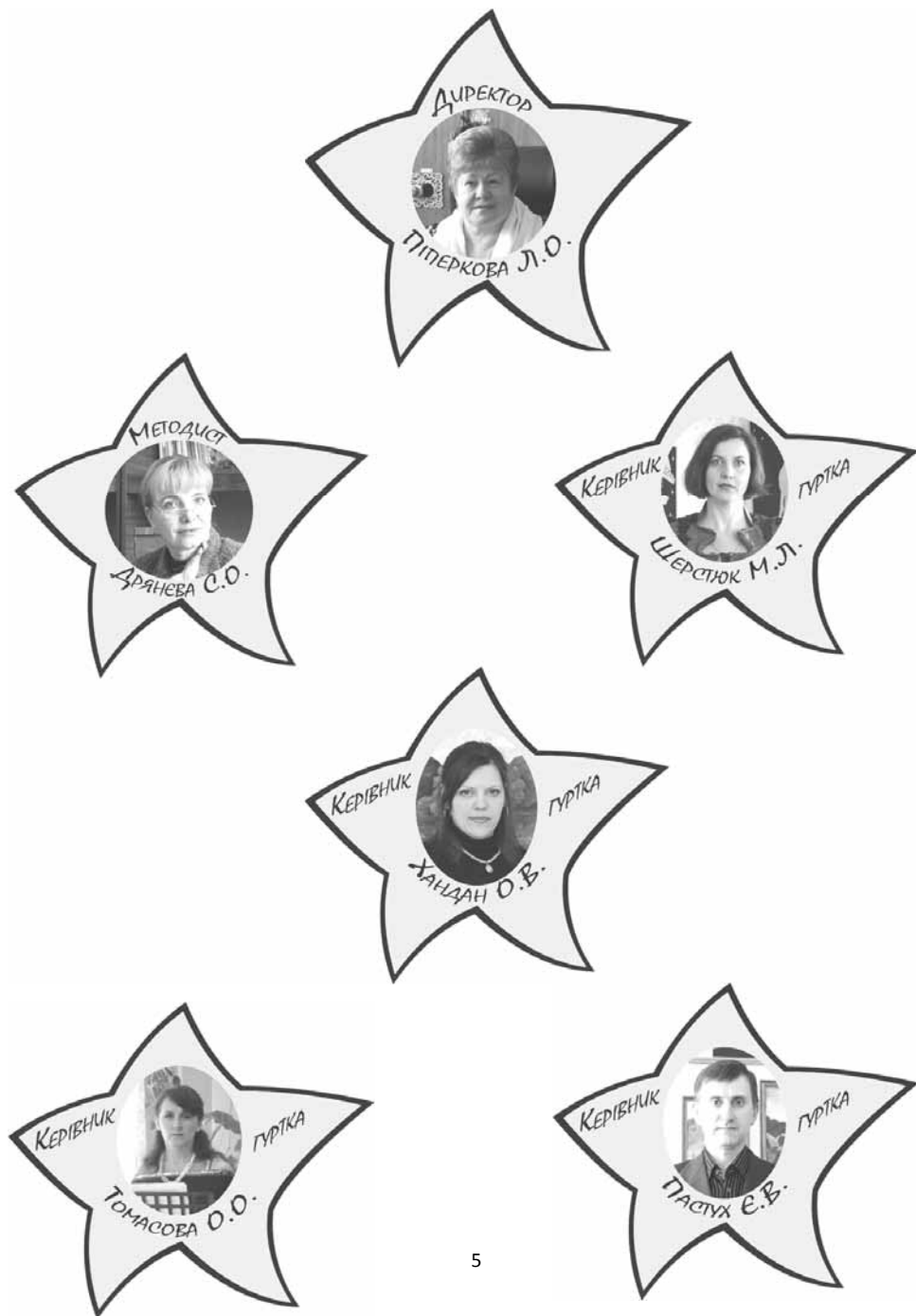
(за матеріалами обласного семінару)

Укладачі:

*Дрянева С. О., методист Клубу дитячої та юнацької творчості
«Зоряний»;*

*Олексенко Д. М., культорганізатор Клубу дитячої та юнацької
творчості «Зоряний»*

КДЮТ "Зоряний"

ЗМІСТ

1. Питання самопізнання гуртківців в контексті соціалізації освітнього середовища	7
2. Принцип естетизму та доцільності як запорука дієвості виховуючого впливу оточуючого середовища.....	11
3. Діяльність та її види як засіб самореалізації	14
4. Самовизначення у процесі навчальних занять	18
5. Аспекти самопізнання та саморозвитку методичної розробки «Подвір'я творчості»	22
6. Вплив інноваційних процесів на особистість вихованця.....	26
7. Вплив масових заходів на самооцінку вихованців	28
8. Позанавчальне спілкування – невід'ємна складова самопізнання	32
9. Роль батьків у процесі самопізнання дитини	38
Література та веб-джерела.....	45

*Наставник повинен
відповідно до духовних нахилів довіреної йому дитини
надати їй можливість вільно розвивати ці нахили
пропонуючи їй пізнати смак різних речей, вибирати
між ними і розрізняти їх самостійно,
інколи вказуючи їй шлях, деколи, навпаки – дозволяючи
відшукувати дорогу їй самій.
Мішель де Монтень «Досліди»*

Останнім часом в педагогіці, в тому числі і позашкільній, намітилася тенденція розвитку в бік гуманізації навчально-виховного процесу та створення умов для максимального розкриття задатків кожної дитини, а також оптимальної їх реалізації в контексті формування основних життєвих компетенцій. На тлі всього вищезазначеного, одним з пріоритетних завдань педагогічного процесу стає сприяння соціалізації підростаючого покоління, оскільки саме в суспільстві вчорашній вихованець чи учень буде демонструвати ті якості, знання, уміння, які були сформовані в дитячому віці. Наскільки пристосованими до життя в соціумі будуть наші діти, залежить від нас, дорослих. І, в першу чергу, звичайно, від освітян.

Тож, що це таке – соціалізація?

Під **соціалізацією** розуміється створення певної спільноти, тобто соціуму, у певному просторі.

Відповідно до цього, **позашкільний соціум** – спільнота педагогів, вихованців, батьків, громадськості у креативному освітньому просторі позашкільного закладу.

Теоретичною основою «освітнього простору» є поняття **«освітнє середовище»**, яке, з позиції суб'єкта, має на увазі систему впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні.

Розглянемо узагальнену картину основних соціальних впливів на дитину (*схема 1*). До них можна віднести дії з боку сім'ї, школи, позашкільних закладів та некерований вплив «вулиці». Останній, нажаль, часто домінує, особливо у певному віці. А якщо до цього додаються особливості родинного мікроклімату, асоціальні прояви найближчого оточення та/або психологічні проблеми власне самої дитини, то педагогічні зусилля з «сіяння розумного, доброго, вічного» можуть і не дати паростків. Тому як ніколи актуальною є необхідність витіснення негативного впливу «вулиці» за рахунок збільшення якісної позашкільної освіти.

Розглядаючи питання основних соціальних впливів, слід зазначити, що зазвичай декларуються послідовність та системність всіх навчально-виховних ланок. Проте, якщо зв'язок родини із загальноосвітнім закладом прослідковується (в силу загальнообов'язковості середньої освіти та певної

традиційності батьківських пріоритетів), то зв'язок їх з позашкільними навчальними закладами на практиці відсутній. Хоча переважно саме останні покликані зробити дитяче дозвілля цікавим та корисним. При цьому досягається одразу декілька цілей, навіяних педагогіці сучасності:

- надати дитині можливість вибору виду діяльності відповідно до власних уподобань та схильностей, тим самим реалізуючи всі аспекти «САМО-» (САМОстійності, САМОвизначеності, САМОреалізації тощо);
- забезпечити сприятливі умови для продуктивної навчальної та творчої діяльності дитини у всіх напрямках позашкільної навчально-виховної системи;
- формувати дитячу особистість на високоморальних та суспільно-активних засадах. Тобто самопізнання та творчість не є самоціллю. Це шлях до формування особистості, для якої характерними є духовність та здатність до повноцінної реалізації самої себе не лише в навчальному контексті, але й протягом життя в контексті соціуму.

Лише за умови відновлення зв'язку, при якому і батьки, і школа зацікавлені у залученні підростаючого покоління до позашкільної гурткової роботи, всі ланки освітньо-виховного процесу зможуть об'єднатися в той самий єдиний, цілісний освітній простір, який забезпечить реалізацію вищезазначених цілей.

Але повернемося до позашкільного освітнього середовища і розглянемо його структурні компоненти (*схема 2*):

1. Фізичне оточення – дизайн, розмір і просторова структура навчальних приміщень, умови для переміщення і розміщення гуртківців тощо.
2. Людський чинник – особистість керівника гуртка, наповнюваність груп, добір колективу вихованців та його вплив на соціальну поведінку, успішність особистості, етнічні особливості, якість підготовки педагога, статеві-вікова структура дитячого контингенту.
3. Програма навчання - новаторський характер змісту, технології, стиль і методи навчання, форми діяльності, характер контролю.
4. Віртуальне інформаційне оточення – ЗМІ, інтернет, соціальні мережі.

Детальніше питання впливу перерахованих вище чинників на залучення гуртківців до активного самопізнання розглянемо на прикладі досвіду роботи Клубу дитячої та юнацької творчості «Зоряний».

Схема 1

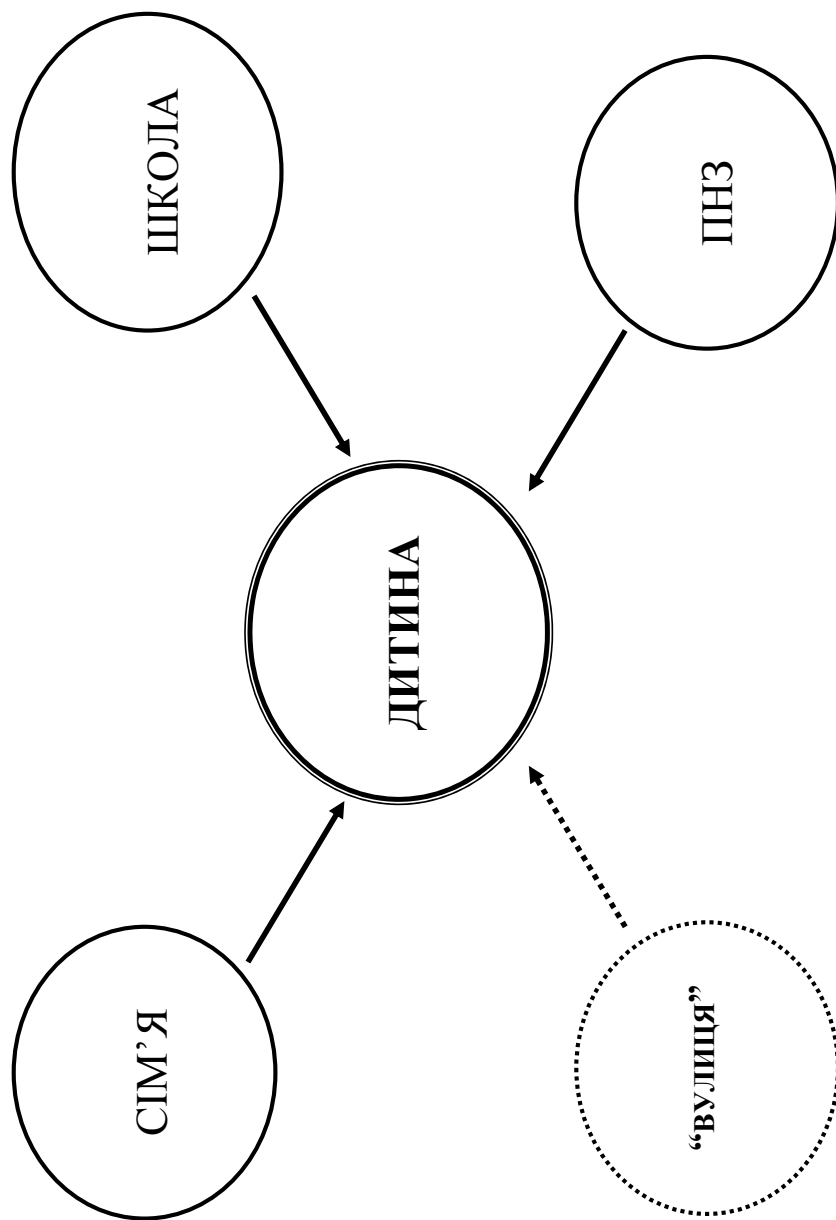

Схема 2

**Система чинників,
що забезпечують розвиток особистості дитини**

ПРИНЦИП ЕСТЕТИЗМУ ТА ДОЦІЛЬНОСТІ ЯК ЗАПОРУКА ДІЄВОСТІ ВИХОВУЮЧОГО ВПЛИВУ ФІЗИЧНОГО ОТОЧЕННЯ

Зазвичай фізичному оточенню не приділяють великої уваги як детермінанті розвитку особистості в цілому та його художньо-естетичного аспекту зокрема (на кшталт: «Прибрано, світло – що ще потрібно?») або обмежуються оформленням класів відповідно до напрямку роботи).

У КДЮТ «Зоряний» напротивагу пропагується принцип естетики у всьому. Наприклад, ретельно оформлюються коридори, якими переміщуються гуртківці та їхні батьки, холл закладу тощо. При цьому використовуються не лише загальноприйняті інформаційні стенди та кімнатні рослини, але й контрольні роботи самих вихованців та викладачів, система яких існує в клубі, та картини і поробки, які посіли призові місця на конкурсах різних рівнів. Ця творча виставка є постійно діючою, проте не статичною - до робіт минулих років додаються нові доробки, зміст експозиції періодично змінюється (цей прийом активізує увагу дітей та батьків, не дозволяє їм звикнути до краси навколо і перестати помічати її).

Тож гуртківці не лише можуть побачити власне творче зростання, але й порівняти свої успіхи з досягненнями попередніх поколінь, прослідкувати розвиток тієї чи іншої декоративно-прикладної техніки з плином часу і, можливо, відкрити в собі нові здібності, зацікавившись іншим гуртковим напрямком.

Тому правильно організоване фізичне оточення – це один з перших кроків на шляху до пізнання дитиною світу мистецтва, а через нього і самої себе.

*Фрагмент
інфостенду
«Зоряне»
життя»*

*Постійно діюча експозиція –
спосіб опосередкованого
виховання гуртківців*

*Оформлення
навчальних
класів
творчими
контрольними
роботами
вихованців та
педагогів
клубу*

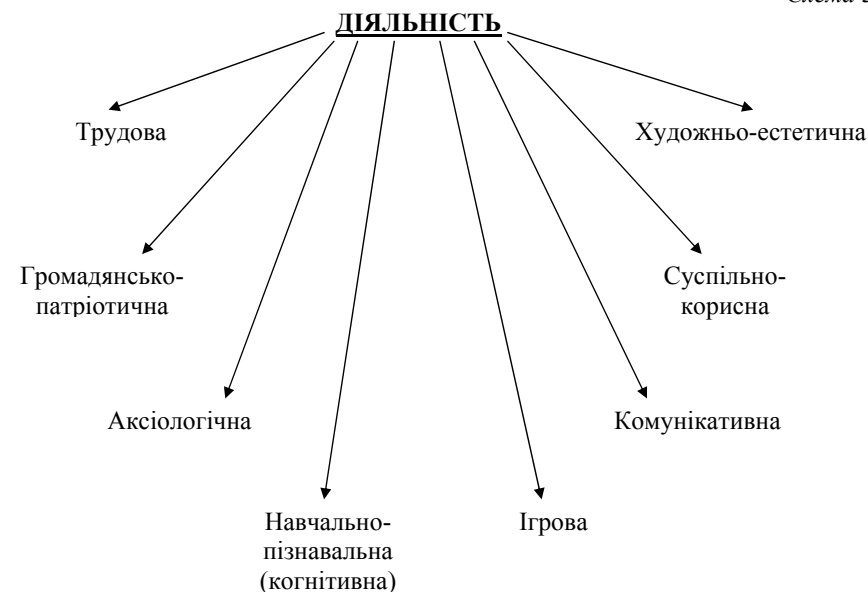
*Куточок
народознавства у
кабінеті гуртка
«Образотворче
мистецтво»*

ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ВИДИ ЯК ЗАСІБ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ (з досвіду роботи керівника гуртка Шерстюк М. Л.)

Вітчизняні та закордонні психологи та педагоги визначають діяльність як провідний чинник формування та розвитку особистості, маючи на увазі при цьому цілеспрямовану активність дитини. Тож, природнім є існування прямої залежності особистісного саморозвитку від запропонованих можливостей та шляхів для самореалізації.

Характер та глибина розвитку кожної особистості за однакових умов навчання та виховання залежать, головним чином, від її власних зусиль, від тієї завзятості та наполегливості, які проявляються в різних видах діяльності (звісно з відповідною поправкою на природні задатки дитини).

Схема 3

Розглянемо види діяльності та форми їх реалізації на прикладі гуртків «Аплікація й плетіння із соломки» та «Природа і фантазія» (схема 3).

1. Навчально-пізнавальна діяльність – це безпосередньо гурткові заняття, на яких діти здобувають нові знання, власний досвід, на яких базується формування різноманітних життєвих компетенцій.

2. Трудовий вид діяльності переважно реалізує здобуті під час занять практичні вміння та навички.

3. Комунікативний розвиток вихованців відбувається і в навчально-виховному процесі, але більш ефективним ми вважаємо вільне (неформальне)

спілкування на всіх рівнях: керівник гуртка – дитячий колектив, педагог - гуртківець, в процесі міжособистісної взаємодії вихованців..

4. Аксіологічна (ціннісна) діяльність реалізується під час формування дитячого колективу, в ході виховних бесід та співбесід, через позитивний особистий приклад керівника гуртка. Таким чином формуються ідеали загальнолюдської моралі.

5. Художньо-естетичний розвиток є невід’ємною складовою навчально-виховного процесу. Окрім того гуртківці мають змогу реалізувати себе через участь у культурно-масових заходах, конкурсах та змаганнях різних напрямів та рівнів.

6. Пізнання культури, звичаїв та традицій рідного краю, знайомство з мистецькими техніками прашчурів дають можливість дітям проявити себе як громадянина та патріота.

7. Оскільки специфіка гуртка обмежує рухливу активність, спортивно-оздоровча діяльність компенсується участю у позазакладних заходах, пов’язаних з особистими захопленнями педагога та специфікою гурткової роботи (спортивний та оздоровчий туризм, колективний збір природного

матеріалу для поробок тощо).

8. Робота з урахуванням потреб колективу, в контексті організації дитячого самоврядування є одним з аспектів суспільно-корисної діяльності.

9. Останні роки намітилася тенденція до збільшення у гуртковому контингенті дітей молодшого віку. Що і зумовило підвищення значущості використання ігрових методик у навчально-виховному процесі, які відкривають нові шляхи для самореалізації вихованців.

Тож для максимальної самореалізації гуртківців необхідно виконання наступних умов (схема 4):

- добровільність й масовість участі дітей у позашкільному навчально-виховному процесі;

- диференціація вихованців за інтересами та спрямованістю на визначений вид діяльності;

- корегування програми занять з урахуванням індивідуальних інтересів, здібностей та рівня підготовки дитини;

- загальнодоступний, масовий, суспільно-корисний характер діяльності гуртка, зорієнтований на практичні та особистісно значущі для кожного вихованця завдання;

- різноманіття сфер спілкування, можливість неформальної взаємодії керівника гуртка та дитячого колективу;

- і, як один з головних, чинників, що сприяють вільній та максимальній самореалізації особистості, - створення творчої й доброзичливої атмосфери.

Схема 4

**НЕОБХІДНІ УМОВИ
ДЛЯ МАКСИМАЛЬНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ГУРТКІВЦЯ**

**САМОВИЗНАЧЕННЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ
(з досвіду роботи керівника гуртка Хандан О. В.)**

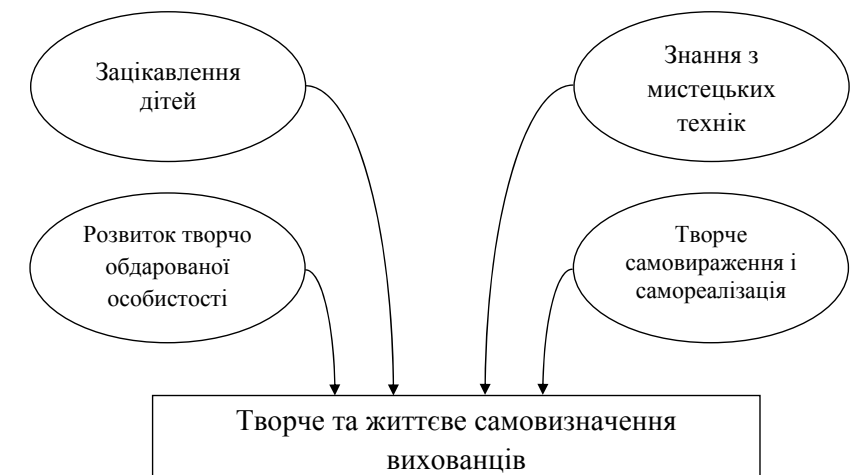
Головною метою гурткових занять є забезпечення потреб дитини у творчій самореалізації, здобуття додаткових знань, умінь та навичок за інтересами та власним вибором.

Заняття в різноманітних гуртках сприяють зацікавленню дітей, тим самим розширюючи коло їх інтересів і пропонуючи шляхи для вирішення питань: «Що я можу? Що мені цікаво?» (схема 5). Знайомство із різнома-

нітними мистецькими техніками надає можливість вихованцям визначити творчі та життєві пріоритети, дозволяє на практиці обирати ті з них, які більше відповідають власним індивідуальним особливостям.

Схема 5

МОЖЛИВОСТІ ГУРТКОВИХ ЗАНЯТЬ

Під час гурткової роботи створюються оптимальні умови для розвитку творчо обдарованої особистості, оскільки, порівняно зі школою, заняття носять менш формальний, не такий догматичний характер (наприклад: дитина не так чітко прив'язана до графіку занять - може прийти в інший час, в іншу групу тощо); навчально-виховний процес спрямований не стільки на

виконання програми, скільки на врахування інтересів та здібностей конкретних вихованців. Тим самим більш повно відбувається процес самовираження і самореалізації дитини, впливаючи на пізнання нею самої себе та самовизначення в мистецтві та житті.

Одним з основних завдань гуртків «Моделювання іграшок-сувенірів» та «Виготовлення декоративних квітів із тканини» є формування у вихованців

Схема 6

III етап	вільне самовираження шляхом самостійного вибору теми та мистецької техніки виконання
II етап	формування вміння прогнозувати результати, бачити в уяві готову роботу, яка б втілювала власне бачення, настрої, уміння
I етап	спрямування на розуміння краси навколишнього світу; прищеплення смаку до творчості; засвоєння основних знань, умінь та навичок; знайомство з традиційними народними техніками

творчого процесу пізнання навколишнього світу та цілісного сприйняття народного мистецтва як частини культури українського народу. Крім того, в ході гурткових занять дитина реалізує власні творчі схильності, розвивається її художньо-естетичний смак, формуються потреби і здібності до мистецької діяльності.

Розглянемо етапи реалізації цих завдань, прослідкувавши їх зв'язок з самовизначенням вихованців (схема 6).

На першому етапі увага дітей спрямовується на розуміння краси навколишнього світу. Прищеплюється смак до творчості, відбувається засвоєння основних знань, умінь та навичок в ході знайомства з традиційними народними техніками. Саме в цей час дитина робить перший вибір: чи підходить їй цей вид діяльності? чи отримує вона від нього задоволення?

Другий етап – етап формування навичок прогнозувати результати власної діяльності, бачити в уяві готову роботу; втілювати своє бачення, настрої, уміння. Саме в цей час гуртківець визначається з тим, наскільки він може проявитись у той чи іншій техніці, обирає ту з них, в якій буде вдосконалюватись, до якої має хист. Найголовніше для педагога на цьому етапі – знайти обдарованих дітей та дати їм можливість проявити себе.

Третій етап характеризується вільним самовираженням вихованців гуртка шляхом самостійного вибору теми та мистецької техніки виконання. Діти визначаються з тим, як використати набуті знання та вміння, власний талант (наприклад: чи приймати участь у конкурсах та змаганнях більш високого рівня; можливо, гурткові заняття вплинуть на вибір професії).

Спираючись на досвід роботи, можна зробити висновки щодо чинників, які сприяють самореалізації та самовизначенню вихованців (схема 7):

- здійснення диференційованого підходу, з урахуванням вікових даних, здібностей, інтересів, можливостей кожного гуртківця, що виявляється у діагностиці та умовному групуванні дитячого колективу;

- особистісна орієнтація навчального процесу;

- на ряду з цим самовизначенню особистості сприяє ознайомлення з великою кількістю декоративних технік та варіативність застосованих матеріалів. Серед них: торцювання, вишивка, аплікація, квілінг, квіти з тканини, шиття тощо;

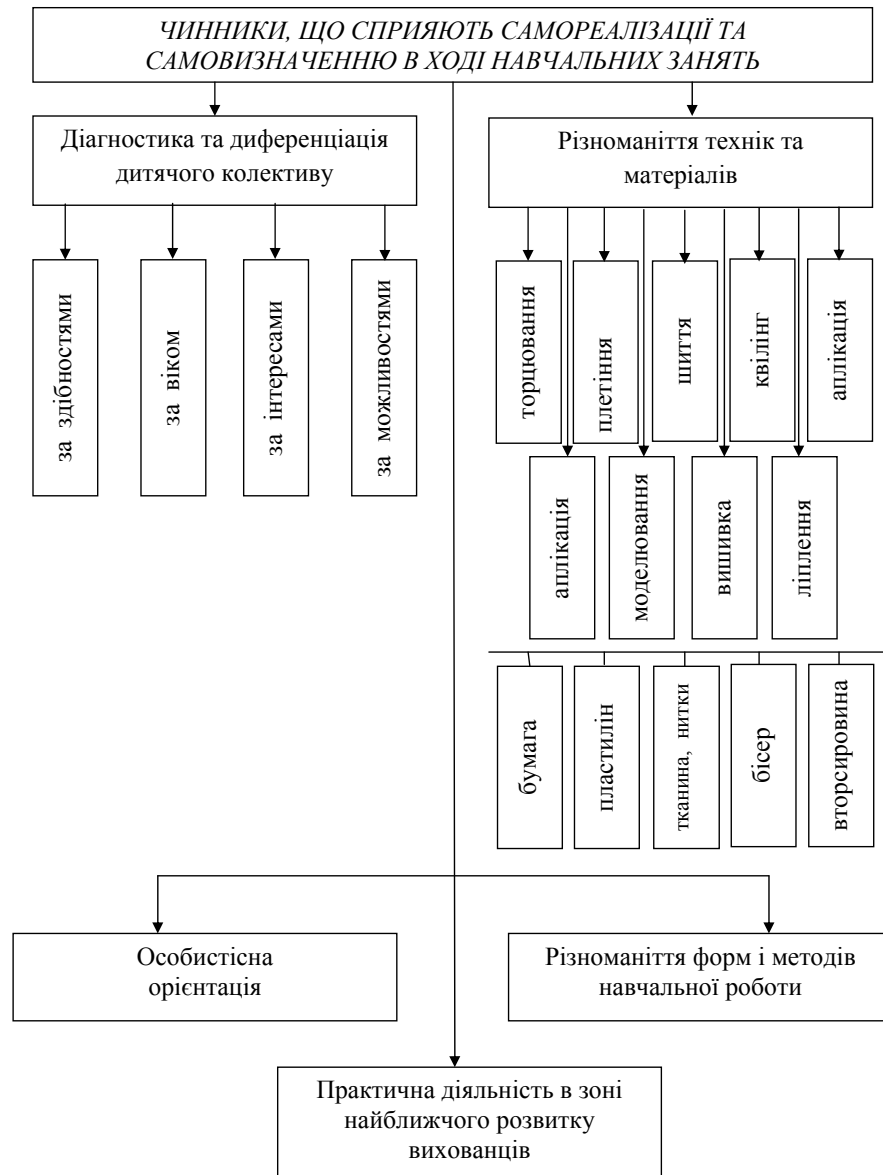
- використання різноманітних форм та методів організації навчальної роботи (індивідуальних, колективних, групових, парних; ігрові прийоми та методи, змагання, подорожі тощо);

- і, власне, практична діяльність в зоні найближчого розвитку вихованців, яка забезпечує емоційне задоволення, радість дітей від творчої роботи на занятті, зацікавленість художньою працею.

Система творчих занять – це засіб формування досвіду творчої діяльності гуртків та визначення шляхів його реалізації.

Схема 7

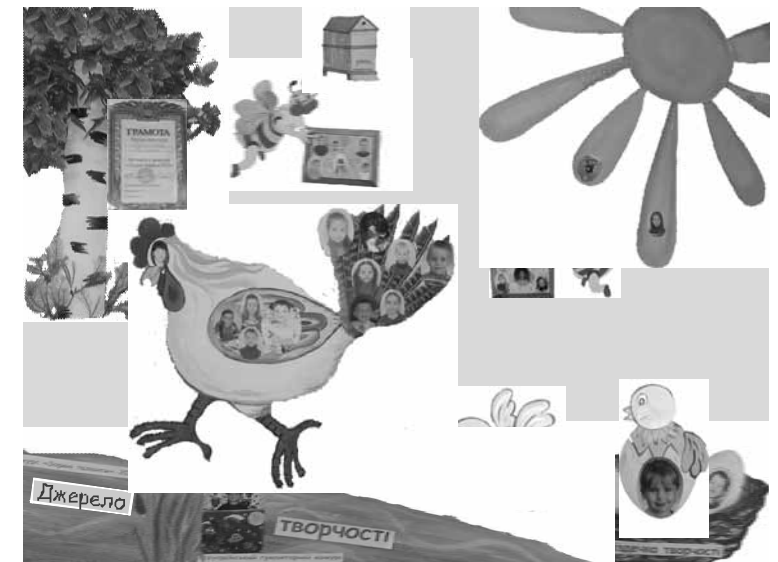
АСПЕКТИ САМОПІЗНАННЯ ТА САМОРОЗВИТКУ МЕТОДИЧНОЇ РОЗРОБКИ «ПОДВІР'Я ТВОРЧОСТІ» (з досвіду роботи керівника гуртка Калібабчук О. В.)

Створена на початку навчального року методична розробка «Подвір'я творчості» успішно впроваджується в роботу гуртків «Умілі рученята» та «Паперова пластика». Серед інших, завданнями розробки є:

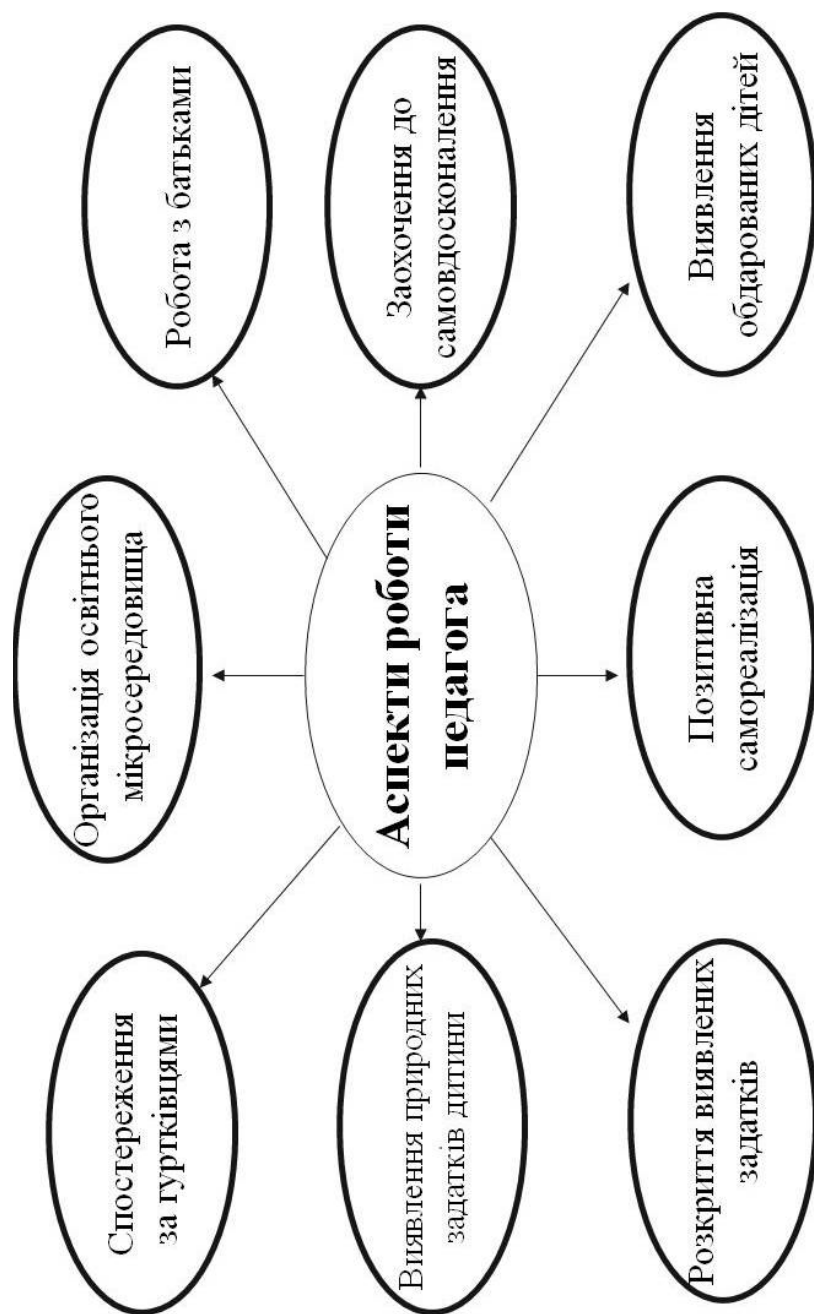
- створення умов для самопізнання вихованців
- формування у гуртківців адекватної самооцінки, активної життєвої позиції;
- візуалізація творчих досягнень кожної дитини;
- систематизація результатів саморозвитку вихованців.

В процесі виконання поставлених завдань визначилися аспекти роботи педагога зі сприяння самопізнанню гуртківців (схема 8), як то:

- організація інноваційного освітнього мікросередовища, сприятливого для процесу саморозвитку та творчого мислення;
- спостереження за дітьми задля виявлення їхніх індивідуальних особливостей та схильностей;
- виявлення природних задатків дитини та розкриття їх в процесі різноманітних видів діяльності;
- сприяння позитивній самореалізації під час навчально-виховного процесу у закладі (наприклад: доручення більш досвідченим гуртківцям надавати практичну допомогу новим членам гуртка; залучення дітей до конкурсів, змагань) тим самим заохочуючи їх працьовитість і успіхи;
- формування адекватної самооцінки, шляхом порівняння власних нових досягнень з попередніми;

АСПЕКТИ РОБОТИ ПЕДАГОГА ЗІ СПРІЯННЯ САМОПІЗНАННЮ ВИХОВАНЦІВ

- виявлення обдарованих дітей за результатами творчої діяльності;
- заохочення гуртківців до подальшого самовдосконалення шляхом постановки нових завдань з послідовним їх ускладненням;
- робота з батьками, мета якої – допомога у самовизначенні та залучення до процесу самопізнання.

Значущими моментами методичної розробки є можливість кожної дитини побачити свій творчий розвиток, незалежно від того, скільки часу вона відвідує гурткові заняття. Шлях виховання починається у “гніздечку творчості”, символізуючому задатки дітей, і продовжується зростанням від “яйця” до “променів сонця” (при цьому враховуються багато чинників, наприклад: участь у конкурсах, сформовані вміння, корисність для колективу, поведінка вихованців та інші).

Оскільки переважну більшість вихованців гуртків «Паперова пластика» та «Умілі рученята» складають діти 5-10 років, то важко говорити про сформоване вміння оцінити себе та свою роботу або ж свідоме прагнення до вихованості. Допомогти в цьому їм має система початкового самовиховання

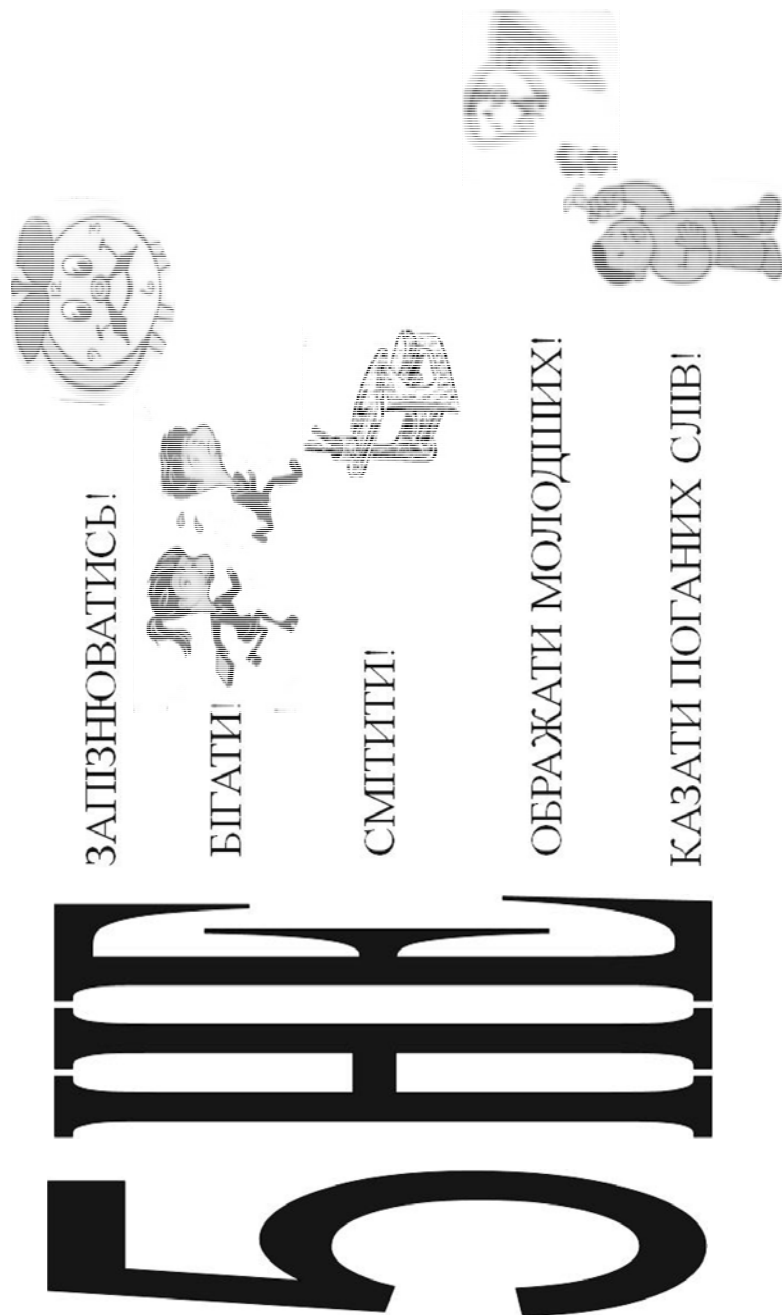
«5 НЕ!» та монітор результативності.

Система «5 НЕ!» представляє собою 5 основних правил, які не мають порушувати гуртківці: не запізнюватись, не бігати, не сорити, не ображати молодших, не казати поганих слів. Порушникові видається картка із відповідним зображенням (схема 9).

Наприкінці заняття кожен вихованець має оцінити власну працю та поведінку на ньому, обираючи відповідний «смайлик». Результати відображаються в моніторі результативності, що дозволяє гуртківцю порівнювати результати своєї роботи із самим собою та іншими. Тим самим, формується адекватна самооцінка, прагнення стати кращим, а завдяки чітко сформованим мінімальним вимогам діти поступово привчаються додержуватись їх та привчати до цього новеньких.

Тож, методична розробка «Подвір'я творчості» дозволяє не лише відзначати творчий розвиток вихованця, але й стимулює його подальший розвиток.

СИСТЕМА САМОВИХОВАННЯ ДЛІА НАЙМЕНШИХ ГУРТКІВЦІВ

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ОСОБИСТІСТЬ
ВИХОВАНЦЯ

(з досвіду роботи керівника гуртка Хатька І. В.)

Сьогодення багато в чому базується на інформаційних та телекомунікаційних технологіях. Їх впровадження не могло не торкнутися і системи освіти. І, хоча активний процес використання навчальних комп'ютерних технологій відбувається протягом останніх двох десятиріч років, проте вони продовжують займати почесне місце в переліку педагогічних інновацій.

Інновації (від англ. Innovation – нововведення, новація) – це зміни в середині системи. У педагогічній інтерпретації інновації передбачають нововведення в педагогічній системі, які покращують перебіг та результати навчально-виховного процесу.

Використання інформаційних та телекомунікаційних технологій ми будемо розглядати як інноваційний засіб створення креативного освітнього мікро-середовища, певною мірою зміщуючи акцент у діяльності керівника гуртка з педагогічного впливу на особистість вихованця в сферу організації оптимальних умов для самоосвіти та саморозвитку останнього.

На прикладі гуртків «Інформатика» та «Програмування» розглянемо впроваджені інноваційні комп'ютерні технології та результати їх впливу на навчально-виховний процес (схема 10).

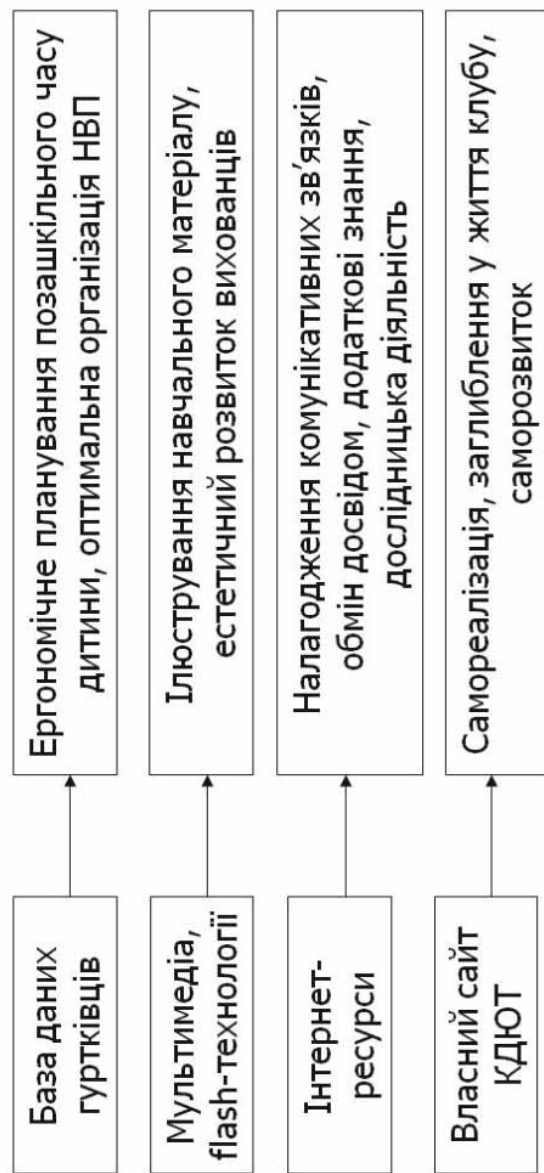
З 2009 року в КДЮТ «Зоряний» створена, використовується та постійно удосконалюється база даних вихованців, які відвідують гурткові заняття. Її можливості дозволяють планувати позашкільний час дітей в межах одного закладу з максимальною ефективністю і тим самим оптимізувати організацію навчально-виховного процесу.

Одним з останніх нововведень стало використання мультимедійних та flash-технологій для ілюстрування теоретичного матеріалу під час занять. Крім того, це привносить у роботу гуртка інформаційно-технічного напрямку додаткову можливість художньо-естетичного розвитку вихованців. В роботі з молодшою віковою категорією гуртківців навчально-виховний процес за допомогою flash-технологій перетворюється у пізнавальну та цікаву гру.

Доступне та безкоштовне використання ресурсів мережі Internet, розширюючи кордони спілкування, дає можливість широкого обміну досвідом та налагодження комунікативних зв'язків з однолітками та однодумцями. Численна кількість існуючих у Всесвітній Мережі інформаційних ресурсів стає невичерпним джерелом додаткових знань і шляхом реалізації дослідницької діяльності. Також підвищується продуктивність навчання – автоматизація нетворчих, рутинних операцій, швидкий пошук інформації за ключовими словами звільняє час для розвитку особистості вихованця.

Враховуючи переміщення багатьох сфер суспільного життя у віртуальний простір, у 2011 році було створено офіційний сайт Клубу

Впровадженні інноваційні технології та результати їх впливу на навчально-виховний процес (на прикладі гуртків "Інформатика" та "Програмування")

дитячої та юнацької творчості «Зоряний», на якому можна знайти інформацію про гуртки та розклад їх роботи, масові заходи та багато інших матеріалів (<http://club-zoryanyi.ucoz.ua>).

Тож діти не лише можуть обрати найцікавіший для них напрямок діяльності, переглянути фотографії подій, показати друзям власну участь у житті клубу, але й прийняти участь у створенні контенту для наповнення сайту. Також на сайті розміщені сторінки з технологічними картами виробів і майстер-класами. Це надає можливість гуртківцям працювати самостійно, у вільний від занять час.

Все вищезазначене зумовлює вплив інформаційних та телекомунікаційних технологій на особистість вихованця (схема 11): сприяє розвитку різних видів мислення, надає можливість програмування та контролю технологічних процесів, допомагає формуванню художньо-естетичного смаку та загальної креативності, забезпечує розвиток інформаційної культури, підвищує зацікавленість навчанням, гарантує більш глибоке та повне розуміння теоретичного матеріалу, що забезпечує розширення професійних горизонтів. Тим самим створюються належні умови для саморозвитку та самоосвіти вихованця.

На останок, слід окремо зазначити, що використання інформаційних технологій саме по собі не призводить до суттєвого покращення навчально-виховного процесу – його слід розглядати як допоміжний інноваційний компонент креативного освітнього середовища, яке має за мету забезпечити максимально сприятливі умови для саморозвитку дитини в контексті гуманізації та соціалізації особистості.

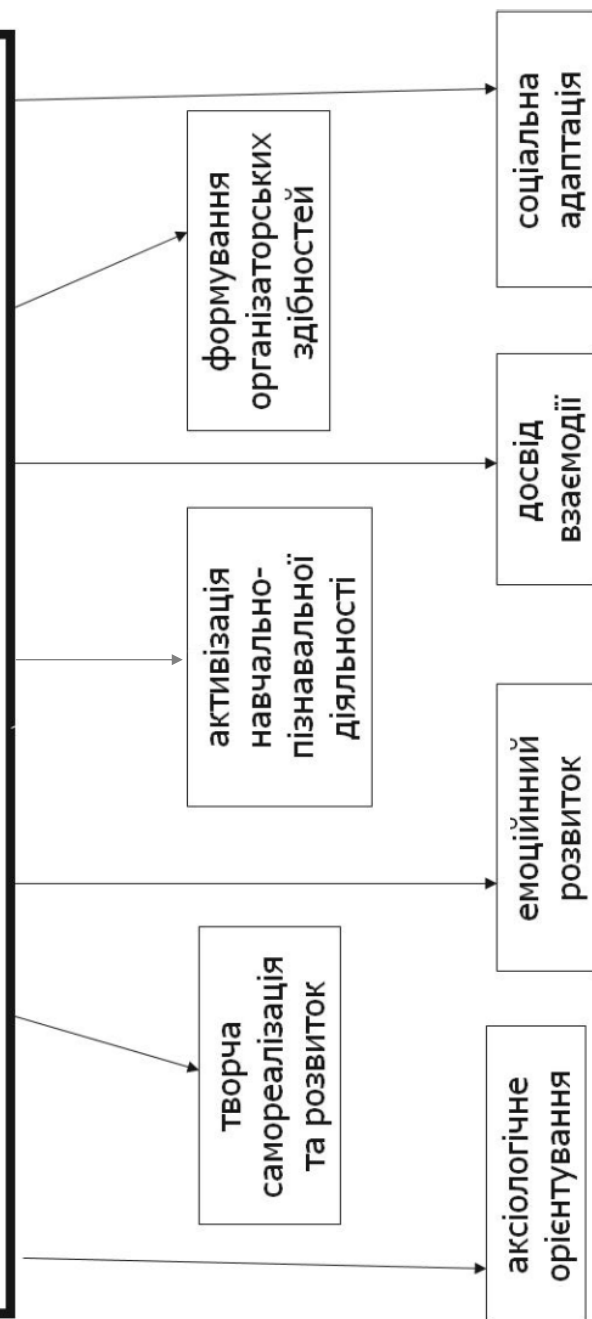
Схема 11

Вплив комп'ютерних технологій на особистість вихованця

(з досвіду роботи гуртків "Інформатика" та "Програмування")

Культурно-масовий захід

ВПЛИВ МАСОВИХ ЗАХОДІВ НА САМООЦІНКУ ВИХОВАНЦІВ

(з досвіду роботи керівника гуртка Томасової О. О.)

Якщо в навчально-виховній роботі гуртків (в тому числі «Вокал», «Дитяча хорова капела» та «Дитяча естрадна пісня») використовуються різноманітні за змістом та чисельністю учасників форми виховної роботи (індивідуальні, групові, парні), то в масштабі всього закладу на перший план виступає організація культурно-масових заходів.

Культурно-масовий захід – це відносно обмежена за часом та місцем проведення, організована взаємодія великої кількості суб'єктів виховного процесу. Метою цієї взаємодії є організація змістовного вільного часу дітей, задоволення їх інтересів шляхом проведення різноманітних форм

культурно-масової роботи, спрямованої на підвищення виховної функції дозвільної діяльності.

Відносна обмеженість за часом та місцем пов'язана з тим, що виховний вплив масового заходу здійснюється не лише під час його проведення. Педагогічний супровід будь-якої масової справи передбачає попередню роботу, як то: настроювання дітей для участі в ньому,

підготовку учасників в тому чи іншому вигляді, репетиції.

Досконало підготовлені та майстерно проведені масові заходи є ефективною формою виховної роботи, зокрема соціального та емоційного виховання всіх його учасників (схема 12). Вони сприяють активізації навчально-пізнавальної активності, формуванню організаторських здібностей, пропонують додаткові шляхи творчої самореалізації та зростання, допомагають у процесі ціннісного орієнтування дітей, здійснюють суттєвий вплив на емоційний розвиток гуртківців, а також надають можливості соціальної адаптації дітей та підлітків – зокрема, значно підвищують самооцінку вихованців.

Самооцінка – компонент самосвідомості, який включає в себе, на рівні зі знаннями про себе, оцінку особистістю власних фізичних характеристик, здібностей, моральних якостей та вчинків тощо. Можна поставити знак рівняння між поняттями «самооцінка» та «самоповага». Саме від неї багато в чому залежить, наскільки адекватно гуртківцеві буди сприймати результати власної творчої діяльності, чи буде прагнути розвитку власних здібностей в подальшому, чи зможе застосувати набуті знання та вміння в житті.

Самооцінка не є стабільною, в залежності від багатьох чинників вона має тенденцію змінюватися. Найчастіше критеріями самооцінювання є компетентність у тому чи іншому виді діяльності та статус, який вже має особистість або якого прагне досягти.

Прийнято розрізняти адекватну (реальну) та неадекватну (завищену чи занижену) самооцінку.

Метою педагога є створення умов для формування у вихованців реального погляду на самого себе.

Схема 13

Форми організації культурно-масових заходів у КДЮТ «Зоряний»

В клубі дитячої та юнацької творчості «Зоряний» використовуються різноманітні форми організації культурно-масових заходів, наприклад: тематичні, конкурсні, ігрові, концертні, розважальні, театралізовані програми. Часто використовується комбінована форма організації, яка включає в себе елементи кількох вище названих. Тим самим, заходи культурно-масового характеру задовольняють і розвивають різні потреби та інтереси вихованців, не повторюючи їх, а доповнюючи, складаючись у цілісну систему впливу на особистість гуртківця.

Саме ця різноманітність та варіативність ролей, у яких може виступити кожен з вихованців (артист театралізованої вистави, конкурсант у творчому чи ігровому змаганні, член команди підтримки, або навіть просто активний глядач) та доброзичливість аудиторії дозволяють гуртківцям не лише реалізовуватися в ході підготовки та проведення культурно-масових заходів, але й набувати впевненості у собі, власних силах, здобуваючи той самий соціально вагомий статус серед однолітків.

ПОЗНАВЧАЛЬНЕ СПІЛКУВАННЯ – НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА САМОПІЗНАННЯ

(з досвіду роботи керівника гуртка Пастуха Є. В.)

Самопізнання завжди опосередковане відображенням зовнішнього світу, представленого у спільній діяльності і спілкуванні з іншими людьми.

Спілкування (схема 14) – міжособистісна і міжгрупова взаємодія, основу якої становить пізнання одне одного і обмін певними результатами психічної діяльності (інформацією, думками, почуттями, оцінками тощо).

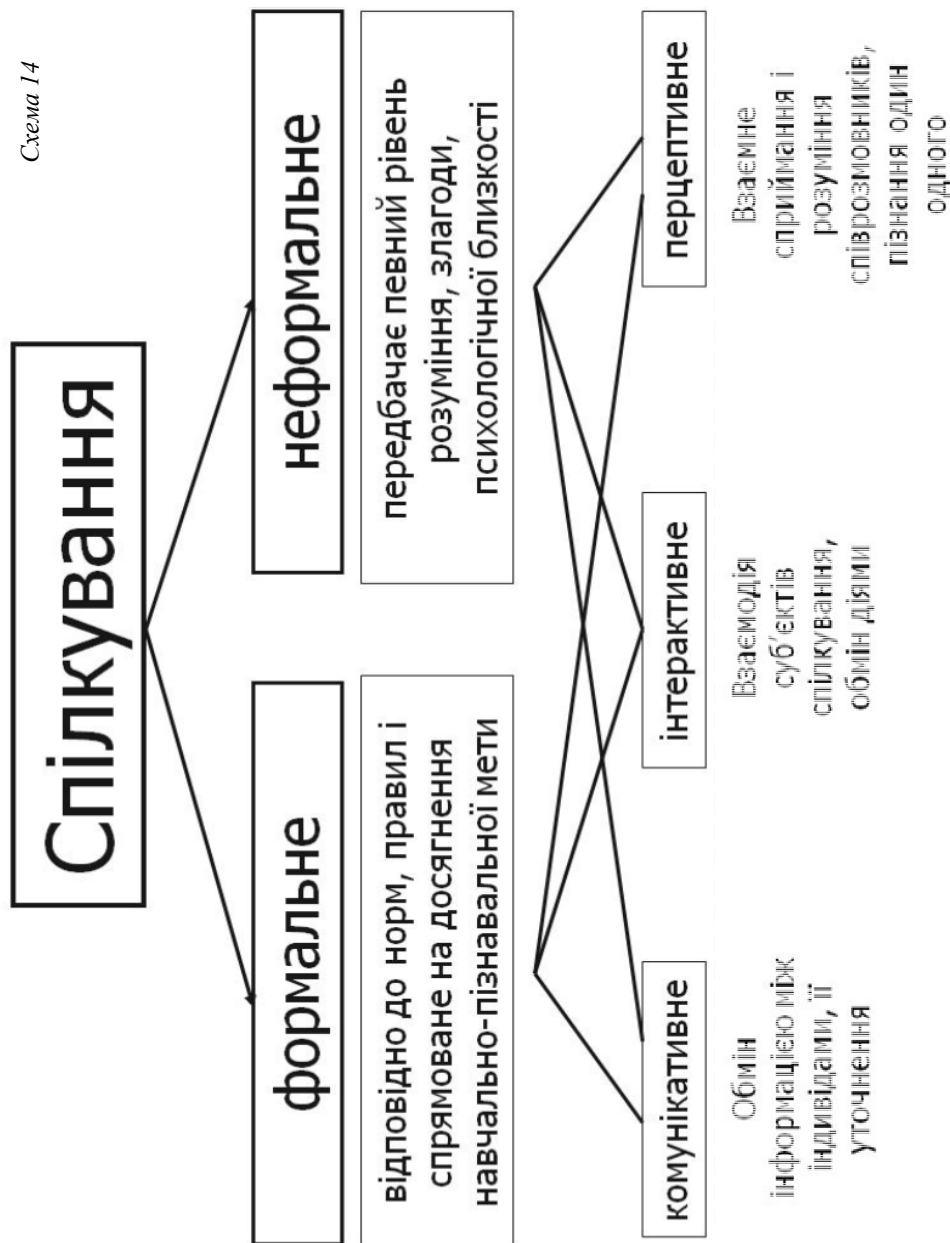
Формальне – спілкування, що відбувається відповідно до певних норм, правил і підпорядковане вирішенню конкретних педагогічних завдань. Цей вид спілкування реалізується переважно в ході навчально-виховного процесу.

Неформальне спілкування передбачає певний рівень взаєморозуміння, злагоди, психологічної близькості, тож має за мету заповнення можливого комунікативного вакууму. Саме в цих відносинах максимально задовільняється потреба в самореалізації, самовираженні та самооцінці.

Акцентуємо увагу на трьох сторонах спілкування (схема 14):

-комунікативна – це власне обмін інформацією, її уточнення;

-інтерактивна – під якою розуміється організація взаємодії суб'єктів спілкування, тобто обмін не лише інформацією, але й діями, побудова спільної стратегії діяльності;

-перцептивна – тобто процес взаємного сприймання і розуміння співрозмовників, пізнання ними одне одного.

Слід зазначити, що всі сторони спілкування присутні в обох його видах, але для формального виду більш характерними є комунікативна та інтерактивна складові, в той час як перцептивний бік повніше розкривається у неформальному спілкуванні.

Обидва види спілкування присутні у позанавчальній діяльності і дають змогу вихованцям глибше пізнати не лише один одного, але і себе самого.

В роботі гуртків «Авіа- ті автомоделювання», «Початкове технічне моделювання» використовуються наступні форми організації спілкування як формального, так і неформального характеру (схема 15):

-участь у підготовці та проведенні культурно-масових заходів об'єднує дітей в бажанні розкрити індивідуальні таланти та отримати оцінку колективу;

-колективний запуск та випробування моделей сприяє налагодженню товариських взаємозв'язків між гуртківцями;

-стимулювання взаємодопомоги у вирішенні різноманітних завдань

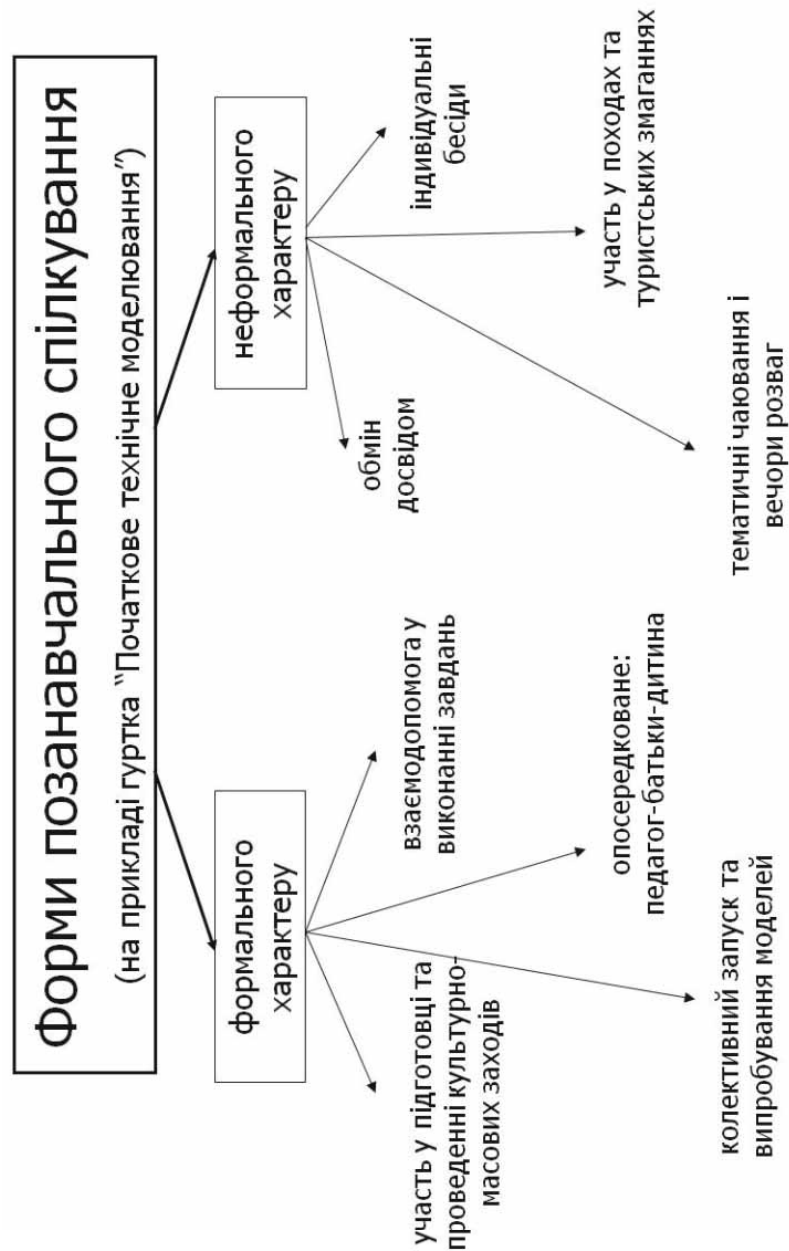
-опосередкована форма спілкування представлена схемою «педагог-батьки-діти» і має на увазі спілкування з батьками вихованців, як один із чинників впливу на останніх;

-в процесі неформального спілкування реалізується бажання вихованців взаємообміну здобутим досвідом;

-індивідуальна бесіда - співбесіда найбільш розповсюджена форма неформального спілкування;

-залучення вихованців до участі у позаклубних заходах пов'язаних з власними захопленнями або ініціативою педагога (походи вихідного дня, туристичні походи та змагання);

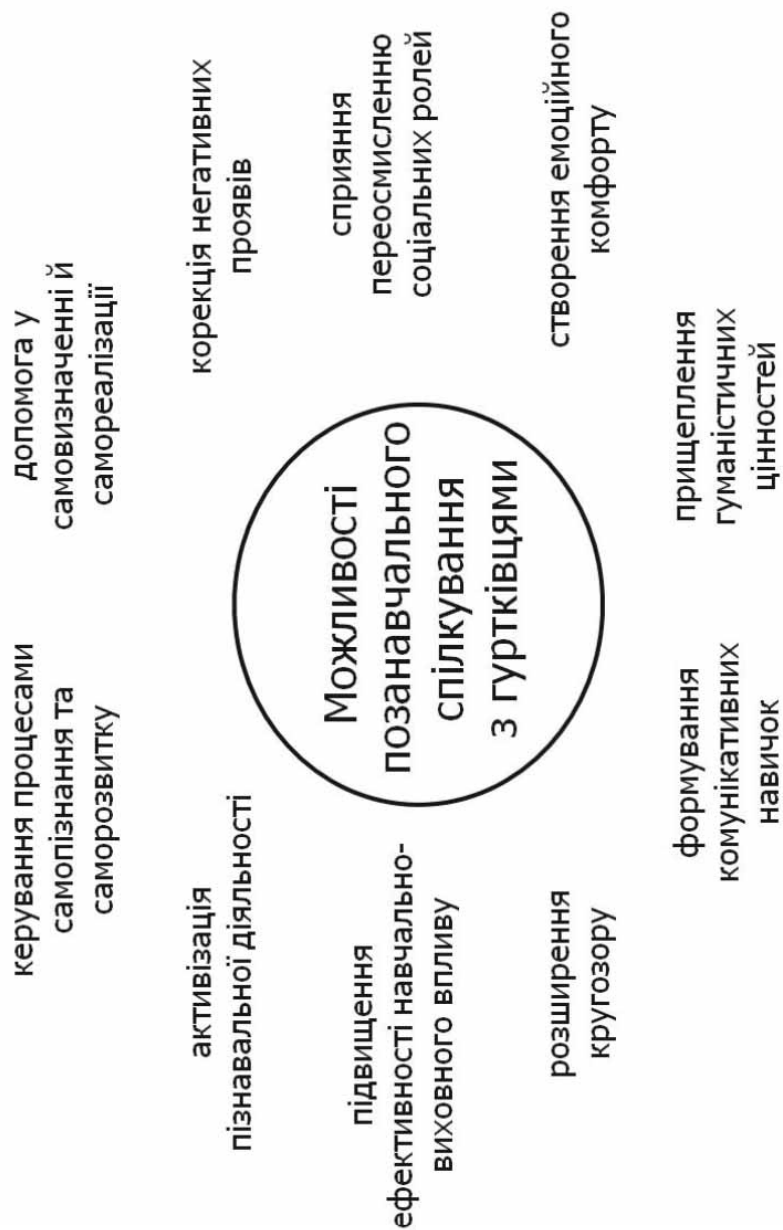
-проведення за нагодою тематичних годин спілкування за нагальними питаннями.

Всі розглянуті форми організації спілкування надають керівникові гуртка наступні можливості, які сприятимуть процесам самопізнання та саморозвитку вихованців:

- активізація пізнавальної діяльності;
- підвищення ефективності навчального та виховного впливів на гуртківців;
- розширення життєвого кругозору;
- формування комунікативних навичок та загального досвіду спілкування;
- прищеплення гуманістичних цінностей;
- створення відчуття емоційної комфортності для всіх членів дитячого колективу;
- сприяння переосмисленню соціальних ролей;
- позанавчальне спілкування дає також можливість корегувати негативні поведінкові та соціальні прояви;
- допомогти гуртківцям визначити свій подальший творчий і життєвий шлях, реалізувати власні здібності та таланти;
- і, як підсумок всього вищезазначеного, здійснювати керування власне процесами самопізнання та саморозвитку вихованців.

Тож, кожен педагог має усвідомлювати значущість спілкування, бо обмеженість соціальних контактів і стосунків, відсутність можливості отримати зворотній зв'язок, а, отже, і зворотну інформацію, гальмує процес самопізнання.

РОЛЬ БАТЬКІВ У ПРОЦЕСІ САМОПІЗНАННЯ ДИТИНИ (з досвіду роботи керівника гуртка Гервалової К. Л.)

Існує багато аспектів розвитку особистості. І одним з них є саморозвиток, який включає в себе декілька складових, одна з яких самопізнання. Зупинимося на ролі батьків у цьому процесі і згадаємо вищезазначену схему соціальних впливів на дитину-вихованця клубу (схема 17), щоб наглядно побачити їх взаємозв'язок.

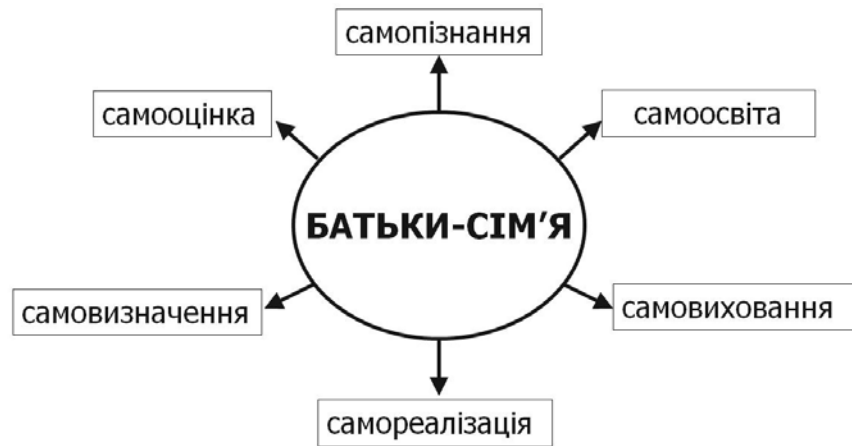
Схема 17

Сім'я та особливо батьки є тією рушійною силою, з якої починається саморозвиток дитини. Їх ставлення до дитини, її успіхів та невдач формують самооцінку (схема 18). Життєвий вибір батьків, схвалення або осуд ними того чи іншого виду діяльності здійснює значний вплив на самовизначення дитини. Наступним етапом розвитку є прагнення проявити себе у суспільстві, продемонструвавши свої позитивні якості та таланти, тобто самореалізуватися, що неможливо без підтримки батьків, особливо в молодшому віці. Подолавши сходинки попередніх етапів дитина приходить до розуміння необхідності самовиховання і самоосвіти, тобто спрямування власних сил на покращення самого себе в психологічному та інтелектуальному плані, що є нічим іншим як саморозвитком особистості. Раніше чи пізніше це станеться залежить від позитивного чи негативного прикладу батьків. Але усі ці складові процесу саморозвитку неможливі без

етапу пізнання самого себе, з якого, по суті, і починається розвиток особистості.

Схема 18

Вивчаючи запити батьків, їх родинний досвід, естетичні вподобання та моральні пріоритети, кожен керівник гуртка будує свої відносини з батьківським колективом відповідно до напрямку роботи гуртка, свого професійного і педагогічного досвіду.

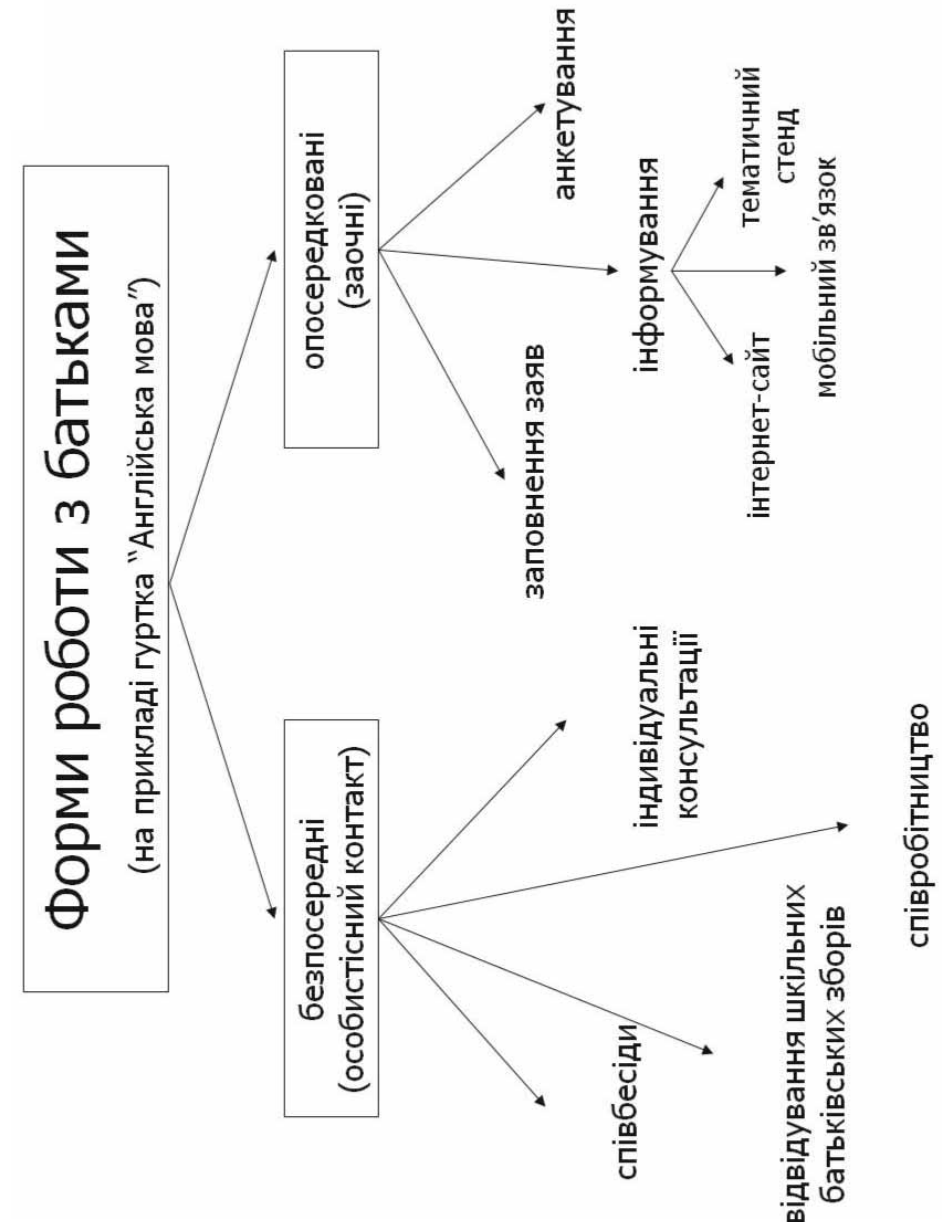
Існує багато форм роботи з батьками, зупинимось на тих, які використовуються в роботі гуртка «Англійська мова», що розподіляються на безпосередні та опосередковані (схема 19).

Безпосередні – ті, що передбачають особистісний контакт педагога з батьками під час співбесід, індивідуальних консультацій, відвідування шкільних батьківських зборів та співробітництво при підготовці та проведенні масових заходів.

До **опосередкованих**, або заочних, відносяться заповнення заяв, анкетування та

інформування батьків за допомогою інтернет-сайту, тематичного стенду, мобільного зв'язку та інші.

Схема 19

Однією з головних причин, з яких батьки приводять дітей до позашкільного закладу, крім бажання реалізувати творчий потенціал дитини, є отримання реальної допомоги у її вихованні. Не секрет, що у ВУЗах

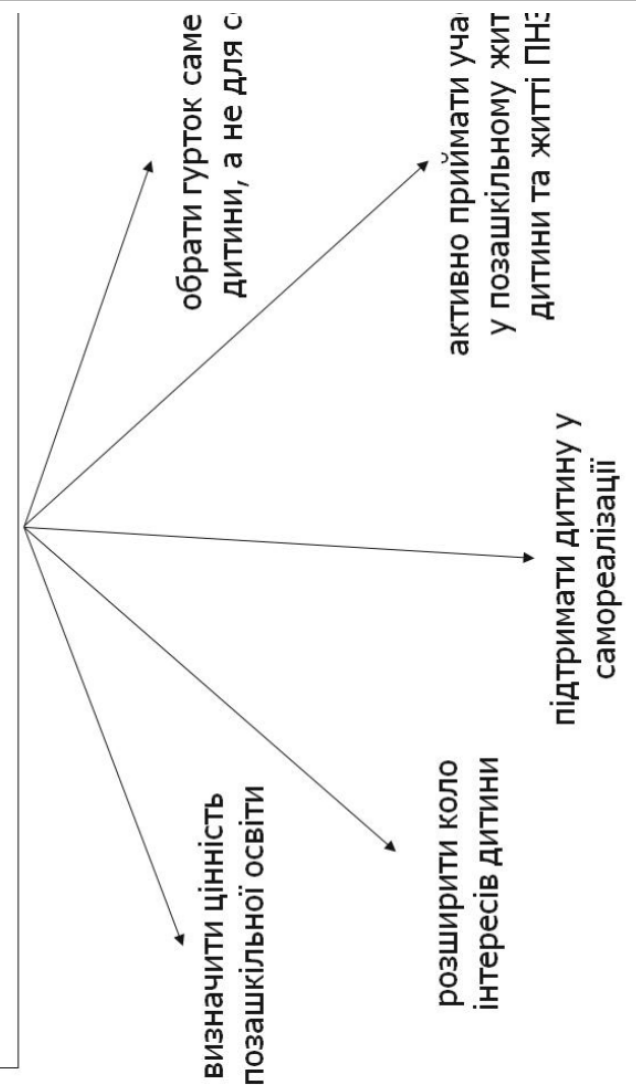

навчають бути педагогом, а от як бути батьками не навчають ніде. І кожна людина має своє бачення цього питання. Тому одне з пріоритетних завдань педагога у роботі з батьками – допомогти та підказати, не лише як правильно побудувати процес виховання дитини, але й активно залучити останню до цього процесу. Виходячи з цього керівник гуртка ставить перед батьками наступні завдання (схема 20). По-перше, визначити цінність позашкільної освіти, бо саме у позашкільних закладах дитина отримує можливість пізнати себе з усіх боків у різних видах діяльності. По-друге, обрати гурток саме для дитини, а не для себе. Деякі батьки приводять своє чадо до тих гуртків, де вони самі колись бажали займатися, а дитині цей вид діяльності може бути зовсім не до вподоби. От педагог і повинен пояснити, що у гуртку навчається дитина, а не вони, і, мабуть, вона повинна вирішувати, чим бажає займатися.

Найчастіше дорослі заздалегідь обирають той чи інший гурток і педагог ПНЗ повинен пояснити, що можна розширити коло інтересів дитини для максимального прояву її здібностей та можливостей. У гуртку «Англійська мова» вихованці не тільки вивчають іноземну мову, а ще приймають участь у масових заходах клубу, роблять стіннівки до свят, висвітлюють клубні

Схема 20

Завдання, що постають перед батьками вихованців

новини на сайті, виконують інші творчі завдання. Дуже добре, коли батьки приймають участь у позашкільному житті дитини. Вони мають шанс пізнати свою доньку чи сина ближче, краще їх зрозуміти. Особливо актуальним це стає у період підліткового зростання. І, звичайно, все вищезгадане неможливо без підтримки батьків. Бо коли дитина бачить, що в ній зацікавлені, схвалюють її діяльність, вона починає прагнути самовдосконалення та самореалізації.

Виконання всіх вище визначених завдань призводить до результативного впливу батьків на процес самопізнання дитини.

Літературні та інтернет-джерела

1. Закон України «Про освіту»
2. Закон України «Про позашкільну освіту»
3. Концепція позашкільної освіти та виховання
4. Ковбасенко Л. «Психолого-педагогічні засади діяльності позашкільного навчального закладу»//Управління освітою, № 5-6 (101-102), 2005 р.
5. Виступ Дмитра Табачника на Форумі міністрів освіти країн
6. Мудрик А. В. Общение как фактор воспитания школьников. – М.: Педагогика, 1984.
7. Киричук О. В. Формування в учнів активної життєвої позиції. – К.: Рад. Школа, 1983.
8. Политехническое образование и всестороннее развитие личности школьника/Под ред. П. Р. Атутова. – М.: Педагогика, 1984.
9. «Позакласний час плюс: Іноваційні технології», 2007, № 2.
10. «Позакласний час плюс: Управління процесом особистісного розвитку учня шляхом створення сприятливих умов його життєдіяльності за фінтересами, запитом та здібностями через диференційовані динамічні групи», 2007, № 6.
11. «Позакласний час плюс: Особистісно зорієнтована технологія навчання і виховання», 2007, № 1.
12. «Позакласний час плюс: Педагогічна технологія формування життєвої компетентності учнів у особистісно зорієнтованому середовищі», 2007, № 5.
13. <http://www.guon.kiev.ua/?q=node/1422> - Виховний простір позашкільного навчального закладу як важливий чинник соціалізації дітей і молоді.
14. <http://librar.org.ua> - Самовизначення та самореалізація як мотив участі старшокласників у гуртковій роботі.
15. <http://disser.com.ua/contents/7258.html> - Єдиний освітній простір як інтегративна система: соціально філософський аспект.

Все починалося з вересня 1980 року – за ініціативи адміністрації і профспілкового комітету заводу «Азовкабель» у місті Бердянську в селищі АКЗ для дітей працівників заводу було створено «Клуб юних техніків», але зібрав він дітей з усього мікрорайону. Розташовувався клуб у напівпідвальному приміщенні. Тоді працювало всього 7 гуртків технічного напрямку: ракетомодельний, технічне моделювання, авіамоделювання, судномоделювання, радіотехнічний, радіотелеграфічний, автоматика і телемеханіка, а також фотогурток.

З 1992 року директором клубу стає Людмила Олександрівна Піперкова, яка очолює його й донині. З її приходом клуб юних техніків стає центром дитячої творчості. Серед заліза стали проростати квіти художнього промислу - з'явилися нові напрямки роботи: аплікація з соломки, макраме, пір'яна аплікація, об'ємне ліплення, м'яка іграшка, гончарство, комп'ютерний клас тощо. Кількість гуртків зросла з 7 до 13. Клуб виріс і зі свого напівпідвальчику: в 1999 році переїхав у нове світле приміщення, розташоване за адресою Мелітопольське шосе, 110/27А.

Перше десятиліття ХХІ століття ознаменувалося творчим зростанням і розквітом клубу. По-перше, клуб дитячої та юнацької творчості придбав назву "Зоряний", по-друге, число гурткових напрямків збільшилася до 20 (і тепер вже точно кожна дитина зможе знайти заняття до душі!); по-друге, майстерність педагогів та вихованців клубу зросла настільки, що дозволяє їм регулярно займати призові місця в міських, обласних та всеукраїнських конкурсах з різних видів творчості.

Дружний викладацький колектив клубу дитячої та юнацької творчості "Зоряний" завжди із задоволенням ділиться секретами майстерності і частинкою своєї душі!

71107 м. Бердянськ,
Мелітопольське шосе, 110/27^А
e-mail: **club.zoryany@gmail.ru**
сайт: **club-zoryany.ucoz.ua**